

Neatkarīgais novērtēšanas mehānisms: Ziņojums par Latvijas pārejas perioda rezultātiem 2019.–2021. gadā

Ziņojums sagatavots sadarbībā ar neatkarīgo politikas pētnieci Indru Manguli

Saturs

I. Ievads	2
II. Rīcības plāna īstenošana	3
2.1. Vispārīgie rādītāji un rezultāti	3
2.2. COVID-19 pandēmijas ietekme uz īstenošanu	3
2.3. Sākotnējie rezultāti	5
2.4. Apmēršanās īstenošana	9
III. Daudzpusējo konsultāciju process	13
3.1. Daudzpusējo konsultāciju process ar rīcības plāna īstenošanu	13
3.2. Latvijas panākumu pārskats rīcības plāna īstenošanas laikā	15
IV. Metodoloģija un avoti	18
I pielikums. IRM rādītāji	19

I. Ievads

Atvērtās pārvaldības partnerība (OGP) ir globāla partnerība, kurā apvienojušies valstu pārvaldības reformu īstenotāji un pilsoniskās sabiedrības līderi, lai izstrādātu Rīcības plānus, kuru mērķis ir padarīt valdības iekļaujošākas, atsaucīgākas un atbildīgākas. Rīcības plānā ietvertās apņemšanās var balstīties uz esošiem pasākumiem, noteikt jaunus soļus īstenojamo reformu pabeigšanai, vai arī ieviest pilnīgi jaunu jomu. OGP Neatkarīgās novērtēšanas mehānisms (IRM) radīts, lai pārraudzītu visus Rīcības plānus un tādējādi nodrošinātu, lai valdības konsekventi pildītu pašu izvirzītās apņemšanās. Pilsoniskā sabiedrība un valdību vadītāji izmanto vērtējumus, lai izvērtētu savus sasniegumus un to, vai viņu centieni ietekmējuši iedzīvotāju dzīves.

Šo novērtējumu IRM veic sadarbībā ar Indru Manguli. IRM mērķis ir sniegt informatīvu ieguldījumu dialogā par turpmāko apņemšanos izstrādi un īstenošanu. Pilnīgs IRM metodoloģijas izklāsts atrodams tīmekļa vietnē <https://www.opengovpartnership.org/about/independent-reporting-mechanism>.

Šis ziņojums izvērtē Latvijas ceturtnā Rīcības plāna 2019.–2021. gadam īstenošanu. 2021. gadā IRM īsteno jaunu pieeju pētniecības procesam un ziņošanas par IRM Refresh apstiprināto rīcības plānu darbības jomu.¹ IRM noregulēja īstenošanas ziņojumus par rīcības plāniem 2018.–2020. gadam, lai pielāgotu pārejas procesu jaunajiem IRM produktiem un ļautu IRM noregulēt darbplūsmu, ņemot vērā COVID-19 pandēmijas ietekmi uz OGP valsts procesiem.

¹ Papildu informāciju skatīt <https://www.opengovpartnership.org/process/accountability/about-the-irm/irm-refresh/>.

II. Rīcības plāna īstenošana

IRM ziņojums par pārejas perioda rezultātiem novērtē rīcības plāna saistību statusu, kā arī to īstenošanas rezultātus rīcības plāna cikla beigās. Šis ziņojums atkārtoti neveic “pārbaudāmības”, “rādītāju atbilstības” vai “gaidāmās ietekmes” novērtējumu. IRM savos ziņojumos par rīcības plānu novērtē šos trīs indikatorus. Sīkāk par katru indikatoru skatiet šī ziņojuma I pielikumu.

2.1. Vispārīgie rādītāji un rezultāti

Latvijas ceturtajā OGP rīcības plānā bija iekļautas sešas saistības, kuru centrā bija iepirkuma atklātība, piekļuve atvērtiem datiem, lobēšana, atvērta pārvaldība pašvaldībās, korupcijas novēršana, kā arī sabiedrības līdzdalība reformu procesos. Saistības iepirkuma atklātības, atvērto datu un lobēšanas atklātības jomā balstās uz iepriekšējā rīcības plāna saistībām.

Salīdzinot ar iepriekšējo plānu, īstenošanas pakāpe ir uzlabojusies — divas saistības (33 %) izpildītas pilnībā, savukārt četras (67 %) tika izpildītas lielā mērā. Tam par iemeslu varētu būt mazāks kopējais saistību daudzums, kā arī mērķi un pasākumi, kas ir lielākā mērā sasniedzami. Piemēram, 2. saistības centrā bija konkrētas datu kopas, kā arī konkrēta uzdevuma izveide par potenciālas atvēršanas novērtēšanu un noteikšanu. Tad bija pabeigta novērtēšana, un tādējādi dažas datu kopas jau ir atvērtas.

Rīcības plāna izvērtējumā kā būtiskas norādītas trīs apņemšanās: publiskais iepirkums, lobēšanas atklātība, kā arī atvērta pārvaldība pašvaldībā.¹ Saskaņā ar 1. apņemšanos (publiskais iepirkums) tika publicēts vairāk informācijas par iepirkuma riskiem, lai gan pašlaik vēl pārāgri spriest, vai kā tas tālāk ietekmēs iepirkuma procesu. 4. apņemšanās (atvērta pārvaldība pašvaldībā) pavēra ceļu tiesību aktu reformām, lai panāktu lielāku atvērtību. Lai gan pienākums par publicēšanu nestājas spēkā līdz 2022. gada janvārim, atsevišķas pašvaldības to sākušas īstenot jau 2020. gada 24. novembrī.

Vērā ņemama bija arī 3. apņemšanās par lobēšanas atklātību. Tā mērķis kopumā bija jaunas lobēšanas struktūras izveide. Šī apņemšanās tika izpildīta, un tam sekojuši citi būtiski notikumi ārpus rīcības plāna darbības jomas, turklāt no 2021. gada decembra Latvijas parlaments (Saeima) sācis izstrādāt jaunu lobēšanas struktūras projektu. Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 2019. gada oktobrī izveidotā Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrādei tikās regulāri.² Tā izstrādāja pamata principus³ lobēšanas likumprojekta izveidei, kuru sabiedriskai apspriešanai nopublicēja⁴ 2021. gada janvārī. Likumprojekta izstrāde tagad turpinās un to paredzēts pabeigt 2022. gada sākumā, kad to iesniegs Saeimas izskatīšanai.⁵

2.2. COVID-19 pandēmijas ietekme uz īstenošanu

No 2020. gada 12. marta līdz 10. jūnijam Latvijā tika izsludināts Covid-19 ārkārtas stāvoklis. Kopš tā laika atkarībā no epidemioloģiskajiem datiem ieviesti ierobežojumi, saskaņā ar kuriem noteikts darbs no mājām, sociālā distancēšanās pasažieru skaita ierobežojums sabiedriskajā transportā, sejas aizsegu lietošana, kā arī lielu saietu aizliegums.⁶

Ar pilsonisko sabiedrību un daudzpusējo konsultāciju foruma valdības locekļiem veiktās intervijas liecināja, ka, lai gan COVID-19 pandēmija būtiski un negatīvi ietekmēja publisko un privāto sektoru Latvijā, tās ietekme uz ceturto OGP rīcības plāna īstenošanu tomēr nebija būtiska.⁷ Taču ieinteresētās puses paskaidroja, ka dažiem radās grūtības strauji apgūt jauno pieredzi, kas bija saistīta ar pielāgošanos pie darba tiešsaistē un personisko darbību pārcelšanu uz tiešsaistes pasākumiem.⁸

Neskatoties uz to, pilsoniskā sabiedrība un valdība⁹ uzsvēra pandēmijas pozitīvo ietekmi uz rīcības plāna ieviešanu. Pandēmijas ietekmē publiskā sektora iestādēm bija jāpielāgojas pie

darba tiešsaistē, tādējādi pastiprinot digitizācijas, atklātības un atvērto datu (tādu kā 2. apņemšanās) nozīmi.

¹ Indra Mangule, *Neatkarīgais novērtēšanas mehānisms (IRM); Latvijas Rīcības plāna izvērtējums 2019–2021* (OGP, 2020. gada 6. novembris), <https://www.opengovpartnership.org/documents/latvia-design-report-2019-2021/>.

² Informāciju par grupas darbu un uzdevumu izpildi var atrast šeit (piekļuve 2021. gada 28. novembrī):

<https://aizsardziba.saeima.lv/darba-grupa-lob%C4%93%C5%AJanas-atkl%C4%81t%C4%ABbas-likuma-izstr%C4%81dei>.

³ Lobēšanas atklātības regulējuma izstrādes principi pieejami šeit (piekļuve 2021. gada 28. novembrī):

<https://interesuizstaviba.lv/wp-content/uploads/2021/01/Interesu-parstavniecibas-atklatibas-regulejuma-pamatprincipi.-Publiska-apsriesana-pirms-likumprojekta-izstrades-Saeima.pdf>.

⁴ Inese Helmane, “Sabiedriskajai apspriešanai nodod lobēšanas atklātības regulējuma pamatprincipus” (piekļuve, 2021. gada 28. janvārī), <https://lvportals.lv/norises/324281-sabiedriskajai-apsriesanai-nodod-lobesanas-atklatibas-regulejuma-pamatprincipus-2021>.

⁵ Saeimas deputāte Inese Voika (Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komitejas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrādei), IRM pētnieka veikta intervija, 2021. gada 25. novembrī.

⁶ Valdības lēmumu pilns saraksts attiecībā uz ierobežojumiem COVID-19 sakarā Latvijā, skatīt Valsts kancelejas lapā “Aktualitātes” (2022. gada 10. februārī), <https://covid19.gov.lv/aktualitates?category%5B19%5D=19&page=0>.

⁷ Inese Kuške (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris; Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Meļķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Ieva Rubeļska (Aizsardzības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Saeimas deputāte Inese Voika (Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komitejas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrādei), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Elīna

Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkuma uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Inta Salinieka, Agnija Karlsona- Džomkina un Līga Reinfeldē (Tiesu administrācija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; un Kristīne Kuprijanova un Agnese Rācene-Krūmiņa, Tieslietu ministrija, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris.

⁸ Ieva Rubeļska (Aizsardzības ministrija) un Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris

⁹ Inese Kuške (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Meļķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Diāna Rasuma (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Daiga Reihmane un Mārtiņš Brencis (Centrālā finanšu un līgumu aģentūra), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris; Irina Dobelniece (Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 1. decembris; un Inese Tauriņa un Agnija Birula (“Sabiedrība par atklātību – Delna”), 2021. gada 3. decembris

2.3. Sākotnējie rezultāti

IRM atzīst, ka rezultāti rīcības plāna darbības divos gados var nebūt manāmi un ka sākotnējo rezultātu novērtēšanai būs nepieciešams, lai darbība būtu pabeigta vismaz būtiskā apmērā. Ziņojumam par pārejas perioda rezultātiem IRM izmantos indikatoru “Vai tādējādi sekmēta atvērta pārvaldība?” (DIOG), lai pasvītrotu sākotnējos rezultātus, kuru pamatā ir izmaiņas valdības darba praksē OGP vērtībām atbilstošās jomās. Nākotnē IRM ziņojumos par rezultātiem DIOG kā indikatoru vairs neizmantos.

2.3. sadaļa pievēršas tiem rezultātiem, kas panākti, īstenojot apņemšanās ar ambicioziem vai spēcīgiem rīcības plāniem saskaņā ar IRM Rīcības plāna izvērtējumu, vai tādiem rīcības plāniem, kuros varēja būt mazāk skaidrības un/vai ambīciju, taču kuri tomēr veiksmīgi īstenoti, veicot “nozīmīgas” vai “ievērojamas” izmaiņas valdības darba praksē.¹ Šajā sadaļā analizētās apņemšanās tika īstenotas vismaz “būtiskā” apmērā atbilstoši IRM novērtējumam 2.4. sadaļā. 2.3. sadaļā analizē IRM slēdzienus attiecībā uz apņemšanām, kas atbilst iepriekš minētajiem kritērijiem, savukārt 2.4. sadaļā iekļauts visu rīcības plāna apņemšanos izpildes pārskats.

1. apņemšanās: publisko iepirkumu un līgumu atklātība	
Apņemšanās uzdevums	Apņemšanās galvenais uzdevums bija veicināt lielāku atklātību publiskā iepirkuma jomā. Šī apņemšanās ieviesa “jauninājumus publisko līgumu atklātības veicināšanai”, ² kuros iekļauta datu publicēšana par līgumos veiktām izmaiņām un vizuālu, digitālu rīku izveide riska novērtējumu veicināšanai iepirkumu procesā. Apņemšanās arī noteica integritātes paktu īstenošanu un balstīšanos uz iepriekšējā rīcības plāna apņemšanos iepirkumu jomā.
Vai tādējādi sekmēta atvērta pārvaldība? Izšķiroši	Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB), kas ir viena no galvenajām par apņemšanās īstenošanu atbildīgajām iestādēm, izveidoja un ieviesa digitālo iepirkumu risku izvērtēšanas rīku, kas analizē, apkopo un vizualizē iepirkuma datus. ³ Šī apņemšanās daļa ir īstenota pilnībā, un tā ļauj ērtāk novērtēt iepirkuma datus. Rīks uzrāda iepirkuma procesā veikto izmaiņu skaitu, pieteikumu skaitu, kur piedalījies tikai viens pretendents, kā arī nekonkurējošu procedūru biežumu. ⁴ Turklāt IUB arī ieviesa atsevišķu draudu signālu ⁵ funkciju iepirkuma datu publicēšanā. Tie redzami automātiski, kad ir apzināti publiskā iepirkuma riski (piemēram, procedūras paātrināšana, procedūras bez iepriekšējām publikācijām vai procedūras ar nelielu pretendentu skaitu). Šī funkcija publiski norāda, kuriem pieteikumiem jāpievērš ciešāka uzmanība, taču regulatīvās iestādes par to automātiski neinformē un tām nav pienākuma rīkoties šo draudu signālu sakarā — tās var rīkoties, ja uzskata, ka draudu signālu nepieciešams izmeklēt. Lai gan pilsoniskā sabiedrība un tiesībsargs uzskata, ka šī rīka efektivitāte vēl jānovērtē, ⁶ 2021. gadā jauno uzraudzības rīku izmantoja vairāk nekā 1100 reizi, ⁷ kā arī ir piemērs, kura ietvaros analītiķi šo rīku izmantoja transportlīdzekļu iepirkuma pārskatīšanai ⁸ Valsts iestādes atzinīgi novērtēja gan šos uzlabojumus, gan arī iepirkumā iesaistītajām ieinteresētajām pusēm (tādām kā regulētāji, plašsaziņas līdzekļi, analītiķi un sabiedrība) sniegto iespēju ērti un bez maksas analizēt informāciju. ⁹ Integritātes paktiem veltītā apņemšanās daļa līdz īstenošanas perioda beigām netika īstenota pilnībā. IUB publicēja vietni, skaidrojot atklātas publiskā iepirkuma procedūras ¹⁰ , savukārt Sabiedrība par Atklātību

	<p>Delna sadarbībā ar IUB izveidoja un publicēja iepirkuma norādījumus ar veidnēm, kurus, organizējot iepirkuma procesus, var izmantot pašvaldības.¹¹ Publiskā un privātā sektora iepirkuma speciālistiem norādījumus un veidnes prezentēja vebinārā.¹² Tomēr finansējuma trūkuma dēļ integritātes paktus neīstenoja.¹³ 2020. gada jūlijā Valsts kanceleja vērsās Eiropas Komisijā ar lūgumu pēc papildu finansējuma šim mērķim, taču to nesaņēma.¹⁴</p> <p>Turklāt apņemšanās iekļāva arī starpposma mērķi iestrādāt publiskā iepirkuma jomas normatīvajos aktos pienākumu ievadīt informāciju līgumu reģistrā. 2020. gada 27. oktobrī likumprojektus “Grozījumi Publisko iepirkumu likumā”¹⁵ atbalstīja Ministru kabinets, nododot to Saeimai.¹⁶ Grozījumus bija paredzēts apstiprināt 2021. gadā, tomēr līdz 2021. gada decembrim tas tā arī nebija noticis.¹⁷</p> <p>Kopumā līdz šim apņemšanās ir sniegusi kritiskus ieguldījumus valdības atvēršanā. Digitālais iepirkuma riska novērtēšanas rīks tagad piedāvā vairāk informācijas nekā iepriekš, it īpaši uzrādot iepirkuma riskus. IUB pārstāvji¹⁸ apliecināja, ka jaunais digitālā riska novērtēšanas rīks darbojas labi un ka pastāv viens piemērs par trešo pušu lietojumu. Tomēr joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā šie rīki palīdz novērst iepirkuma riskus, uzlabot iepirkuma procesus plašākā nozīmē (piemēram, samazinot nekonkurējošus pieteikumus) vai veicāt ziņošanu par aizdomīgiem gadījumiem un to izmeklēšanu. Intervijas ar Valsts kancelejas¹⁹ un Centrālās finanšu un līgumu aģentūras²⁰ pārstāvjiem norāda, ka 2022. gadā turpinās centieni rasti finansējumu integritātes paktiem.</p>
--	--

4. apņemšanās: Atvērtā pārvaldība pašvaldībās	
Apņemšanās uzdevums	<p>Pašvaldībām paredzētā apņemšanās Latvijas rīcības plānā tika iekļauta pirmo reizi, un tā bija īpaši savlaicīga, ņemot vērā tolaik Latvijā gaidāmās pašvaldību strukturālās reformas.²¹ Šīs apņemšanās uzdevums bija izveidot pašvaldībās atbalstu sniedzēju vidi, kas veicinātu pilsoniskās līdzdalības praktizēšanu, kā arī lielāku atklātību.²² Pasākumu mērķis bija palielināt iedzīvotāju līdzdalību, izglītojot viņus par pieejamajām līdzdalības iespējām, kā arī nostiprinot viņu līdzdalības spējas. Vienlaikus apņemšanās uzdevums bija arī izveidot labas prakses ieteikumus pašvaldībām un veicināt biežāku līdzdalības rīku izmantošanu no to puses.</p>
Vai tādējādi sekmēta atvērta pārvaldība? Izšķiroši	<p>Tika pabeigts starpposma mērķis par atklātības standartu un ieteikumu izveidi vietējām pašvaldībām. 2020. gadā PROVIDUS publicēja pētījumu Sabiedrības līdzdalība pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu izstrādē: Latvijas pašvaldību prakses izvērtējums²³ un izveidoja norādījumus vietējās sabiedrības izveidei. PROVIDUS sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju izveidoja atklātības standartus pašvaldībām,²⁴ kurus divos tiešsaistes semināros prezentēja pašvaldību pārstāvjiem (80 apmeklētāju).²⁵ Tomēr pašvaldībām nav pienākums šos norādījumus īstenot, un nekas neliecina, ka tās to būtu sākušas darīt. Papildus Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija turpina izstrādāt norādījumus par līdzdalību budžeta veidošanā (iekļauti jaunajā Likumā par pašvaldībām), kas stāsies spēkā 2022. gada</p>

	<p>1. janvārī. Pašnovērtējumā arī norādīts, ka pašvaldības izglītības vicināšanas pasākumu ietvaros dalījās pieredzē par līdzdalības budžeta veidošanā īstenošanu.²⁶</p> <p>Citi pasākumi līdzdalības un piekļuves informācijai uzlabošanai tika pabeigti. Grozījumi Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likumā²⁷ stājās spēkā 2020. gada 24. novembrī, un Grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likumā²⁸ stājās spēkā 2021. gada 18. februārī, nosakot, ka no 2022. gada janvāra visām pašvaldībām jāpublicē savi noteikumi oficiālā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" un vietnē Likumi.lv. "Latvijas Vēstnesis" nopublicēja noteikumiem paredzētus metodiskos norādījumus²⁹, lai palīdzētu pašvaldībām sakārtot arhīvus un nodrošinātu pareizu secību. Tieslietu ministrijas pārstāvji norādīja, ka atsevišķas pašvaldības jau pirms 2022. gada janvāra sākušas valdības oficiālajā izdevumā publicēt noteikumus.³⁰ Tie pieejami platformā Likumi.lv.³¹</p> <p>Tieslietu ministrijas³² pārstāvji norādīja, ka šīs apņemšanās pasākumu īstenošana bija paredzēta jau ilgstoši un ka rīcības plāns beidzot to beidzot palīdzējis realizēt. Latvijas Pašvaldības savienību pārstāvis atzīmēja, ka pati par sevi šī apņemšanās īpaši neietekmētu vietējās līdzdalības līmeni, ja netiks veikti papildu pasākumi sabiedrības iesaistīšanā un tās informēšanā par dažādām pieejamajām līdzdalības iespējām.³³</p> <p>Apņemšanās ietekmē atsevišķas pašvaldības jau līdz 2022. gada janvārī noteiktajam termiņam publicējušas informāciju valdības oficiālajā izdevumā. Nav zināms, vai līdz ar to palielinājusies līdzdalība pašvaldībās, tomēr tas ir pozitīvi ietekmējis vietējo pašvaldību atklātību. Publikācijas un izglītības pasākumi palīdzējuši arī palielināt informētību un noteikt prasības, tomēr nav skaidrs, cik lielā mērā tas ticis vai tiks īstenots praksē.</p>
--	---

¹ IRM ziņojumos par rīcības plāna izvērtējumu par "vērā ņemamām" atzina nozīmīgas apņemšanās, kurām pēc tās novērtējuma var būt verificējama, būtiska un transformējoša ietekme. Pozīcijās, kur apņemšanās nesasniedza iespējamās ietekmes sliekšni, IRM atlasīja vērā ņemamas apņemšanās ar "vidējas" ietekmes potenciālu. Latvijas vērā ņemamo apņemšanos sarakstu skatiet IRM ziņojuma par rīcības plāna novērtējumu 2019.–2021. gadam Īsā aprakstā: https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2020/11/Latvia_Design_Report_2019-2021_EN.pdf.

² Indra Mangule, *Neatkarīgais novērtēšanas mehānisms (IRM); Latvijas Rīcības plāna izvērtējums 2019–2021* (OGP, 2020. gada 6. novembris), 17, https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2020/11/Latvia_Design_Report_2019-2021_EN.pdf.

³ Iepirkumu uzraudzības birojs, "Publiskā sektora iepirkumi" (piekļuve 2021. gada 28. novembrī), <https://info.iub.gov.lv/lv/visual>.

⁴ Iepirkumu uzraudzības birojs, "Paziņojumu meklēšana" (piekļuve 2021. gada 28. novembrī), https://info.iub.gov.lv/lv/meklet/f_wf/1/adv/1/.

⁵ Papildu informācija par draudu signālu funkciju pieejama šeit (piekļuve 2021. gada 28. novembrī): <https://www.iub.gov.lv/lv/sarkanie-karodzini>.

⁶ Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris

⁷ Google Analytics dati liecina, ka iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļa lapu 2021. gadā 4 343 201 reizes aplūkoja 45 931 lietotāju. No tiem jauno uzraudzības rīku izmantoja 1174 lietotāji. Datus sniedzis Iepirkumu uzraudzības birojs.

⁸ Zaiga Vipule (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), "Vebinārs par zaļā publiskā iepirkuma kritēriju piemērošanu transporta iepirkumos" (YouTube, 2021. gada 1. decembris) sākums 1:12, https://www.youtube.com/watch?v=ILnUEPijqNE&ab_channel=Hibr%C4%ABdpas%C4%81kumiLV.

⁹ Inese Kuške (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris; Elīna Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkumu uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Daiga Reihmane un Mārtiņš Brencis (Centrālā finanšu un līgumu aģentūra), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris

-
- ¹⁰ Iepirkumu uzraudzības birojs, “Skaidrojums “Atklātība publisko iepirkumu procedūrās”” (2020. gada 14. oktobris), <https://www.iub.gov.lv/lv/skaidrojums-atklatiba-publisko-iepirkumu-proceduras>.
- ¹¹ Delna, “Jauni paraug nolikumi pašvaldību iepirkumiem” (2020. gada 23. jūlijs), <https://delna.lv/lv/2020/07/23/jauni-paraug-nolikumi-pasvaldibu-iepirkumiem/>.
- ¹² Delna, “28. aprīlī vebinārs “Publiskie iepirkumi Latvijas pašvaldībās un sabiedrības iesaiste iepirkumu monitorēšanā”” [28. aprīlis: (2020. gada 24. aprīlis), <https://delna.lv/lv/2020/04/24/28-aprili-vebinars-publiskie-iepirkumi-latvijas-pasvaldibas-un-sabiedribas-iesaiste-iepirkumu-monitoresana/>].
- ¹³ Inese Kušķe (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris.
- ¹⁴ *Id.*
- ¹⁵ Ministru kabinets, “Tiesību aktu projekti (līdz 08.09.2021.)” (piekļuve 2022. gada februārī), <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40488971&mode=mk&date=2020-10-27>.
- ¹⁶ Saeima, “13. Saeimas sēžu stenogrammas: Latvijas Republikas 13. Saeimas rudens sesijas divdesmit setā (attālinātā ārkārtas sēde)” (2020. gada 19. novembris), <https://saeima.lv/lv/transcripts/view/2143>.
- ¹⁷ Elīna Vīrtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča (Iepirkumu uzraudzības birojs), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris.
- ¹⁸ *Id.*
- ¹⁹ Kušķe, intervija.
- ²⁰ Vīrtmane un Ruķere-Lenkeviča, intervija.
- ²¹ Saeimas Preses dienests, “saeima pieņem administratīvi teritoriālo reformu” (2020. gada 10. jūnijā), <https://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/29027-saeima-adopts-administrative-territorial-reform>.
- ²² Mangule, *Neatkarīgais novērtēšanas mehānisms (IRM): Latvijas Rīcības plāna izvērtējums 2019–2021*, 26.
- ²³ Pētījuma projekta galvenos piemērus un atzinumus prezentēja demokrātijas festivālā LAMPA 2020. gada septembrī, kā arī konferencē 2020. gada novembrī. Papildu informāciju skatīt <https://providus.lv/en/raksti/video-panel-discussion-global-trends-of-citizen-engagement-in-municipal-planning-what-can-we-learn-from-other-countries/>.
- ²⁴ Providus, “Domnīca PROVIDUS un VARAM publicē Atvērtības standartus — ieteikumus pašvaldībām lielākas atvērtības nodrošināšanai” (piekļuve 2021. gada 8. novembrī), <https://lvportals.lv/dienaskartiba/334469-domnica-providus-un-varam-publice-atvertibas-standartus-ieteikumus-pasvaldibam-lielakas-atvertibas-nodrosinasanai-2021>.
- ²⁵ Diāna Rasuma (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Providus, “Domnīca PROVIDUS un VARAM publicē Atvērtības standartus...”
- ²⁶ Valsts kanceleja, *Latvijas Ceturtais nacionālais atvērtās pārvaldības plāns 2020-2021, Vidusposma izvērtējums par plāna izpildi 2020. gadā* (2021), <https://www.mk.gov.lv/lv/media/8928/download>.
- ²⁷ Skatīt <https://likumi.lv/ta/id/319394-grozijumi-oficialo-publikaciju-un-tiesiskas-informacijas-likuma>.
- ²⁸ Skatīt <https://likumi.lv/ta/id/321370>.
- ²⁹ Metodes (latviski) var aplūkot šeit (piekļuve 2021. gada 25. novembrī): <https://www.varam.gov.lv/lv/vadlinijas-saistoso-noteikumu-izstradei-2021>.
- ³⁰ Kristīne Kuprijanova un Agnese Rācene-Krūmiņa (Tieslietu ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris.
- ³¹ Skatīt https://likumi.lv.translate.google/ta/veids? x_tr_sl=lv& x_tr_tl=en& x_tr_hl=en-GB#domes.
- ³² Kuprijanova un Rācene-Krūmiņa, intervija.
- ³³ Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris

2.4. Apņemšanās īstenošana

Turpmāk piedāvātajā tabulā novērtēta katras rīcības plāna apņemšanās izpilde.

Apņemšanās	Izpilde (ierobežota, būtiska vai izpildīta)
1. Publisko iepirkumu un līgumu atklātība	Izpildīta Sīkāk par šīs apņemšanās īstenošanu un sākotnējiem rezultātiem skatīt 2.3. sadaļā.
2. Informācijas atklātībai nozīmīgu datu kopu atvēršana	Izpildīta Šīs apņemšanās galvenais uzdevums bija novērtēt plašākas iespējas atvērt datus vairākās nozīmīgās datu kopās, ¹ apzināt datu atvēršanas iespējamību un noteikt šķēršļus, kas likti šim procesam. Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) ² pašnovērtējumu un publicēto informāciju visas šajā apņemšanā iezīmētās datu kopas ir pilnībā noteiktas un novērtētas. Tiesu administrācijas ³ un VARAM ⁴ pārstāvji apliecināja, ka norādītās datu kopas, kuru klāstā ir nodokļi, valsts amatpersonu deklarācijas, dati par valsts pārvaldes darbiniekiem un to atalgojumu, politisko partiju finansēm, valsts budžeta maksājumiem un padomnieku deklarācijām, tika novērtētas. Turklāt dažas datu kopas tagad ir atvērtas, piemēram, tiesu dati, izglītības dati un dati par medicīnas iestādēm saistībā ar COVID-19. ⁵
3. Interesešu pārstāvniecības un lobēšanas atklātība	Būtiska Šīs apņemšanās uzdevums ir atbalstīt valsts ierēdņu veiktas jaunas lobēšanas struktūras izveidi, informētības līmeņa paaugstināšana un valsts amatpersonu dienas kārtības publicēšana. "Sabiedrība par atklātību — Delna", Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komiteja un Valsts kanceleja noorganizēja starptautisku tiešsaistes konferenci ⁶ "Ceļā uz interesešu aizstāvības tiesisko regulējumu Latvijā". Delna paskaidroja, ka konferences ietekme esot bijusi pozitīva un ka organizācija cer, ka tā uzlabojusi latviešu izpratni par lobēšanu, jo parasti to saprot kā kaut ko sliktu vai kā korupcijas veidu. ⁷ Turklāt Valsts administrācijas skola 2021. gada oktobrī ar tiešsaistes vebināra starpniecību, kuru apmeklēja aptuveni 25 dalībnieki, pabeigusi apmācības par lobēšanas atklātību. ⁸ Delna arī valsts un pašvaldību līmenī publicēja plašu pētījumu par pašreizējo lobēšanas praksi Latvijā. ⁹ Delna izveidoja ar lobēšanu saistītām ziņām un pasākumiem veltītu vietni ¹⁰ . Centieni amatpersonu dienas kārtības publicēšanai netika pabeigti, tomēr pasākumi atvērtas dienas kārtības nodrošināšanai tiks iekļauti lobēšanas atklātības likumprojektā.

<p>4. Atvērtā pārvaldība pašvaldībās</p>	<p>Būtiska</p> <p>Sīkāk par šīs apņemšanās īstenošanu un sākotnējiem rezultātiem skatīt 2.3. sadaļā.</p>
<p>5. Kvalitatīva sabiedrības iesaiste reformu procesos un sabiedrībai aktuālu jautājumu risināšanā</p>	<p>Būtiska</p> <p>Šīs apņemšanās uzdevums ir sniegt informāciju, lai veicinātu sabiedrības līdzdalību un izglītotu to šajā jomā, kā arī rīkot ar līdzdalību saistītus pilotprojektus.</p> <p>Lielākā daļa apņemšanā norādīto projektu ir pabeigta vai vismaz uzsākta. Piemēram, 2020. gadā valsts budžetā tika veikts “NVO fonda”, tostarp tā ieguldījuma sabiedrības līdzdalības un pilsoniskās sabiedrības stiprināšanā, novērtējums.¹¹ 2020. gada 25. februārī ManaBalss sadarbībā ar Valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru tīklu organizēja apmācības par sabiedrības līdzdalību, pievērsoties konkrēti digitālajai līdzdalībai. Apmācībās dalību ņēma 98 dalībnieki.¹²</p> <p>2. starpposma mērķis paredzēja trīs pilotprojektus sadarbībā ar veselības ministriju (aprakstīts 6. apņemšanās darbības ietvaros), Aizsardzības ministriju un Ārlietu ministriju. Visi trīs projekti ir iesākti, un darbs pie sabiedrības līdzdalības turpināsies 2022. gadā.¹³</p> <p>2021. gada septembrī sāka darboties Vienotais tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāls (TAP portāls) (3. starpposma mērķis), kurā publicē visus ar Ministru kabineta lēmumu pieņemšanas procesu saistītos dokumentus, tostarp informāciju par sabiedrības ieguldījumu procesā. Valsts kanceleja 2021. gadā turpināja darbu pie norādījumiem valsts administrācijas iestādēm sabiedrības līdzdalības iespēju veicināšanai.¹⁴</p> <p>Valsts kanceleja uzrauga likumprojektus un plānošanas dokumentus, kas tiek izziņoti Valsts sekretāru sanāsmēs. Daļēji pabeidzot 4. starpposma mērķi, Valsts sekretāru sanāsmē 2020. gada 4. septembrī tika paziņots, ka projektu bez sabiedrības līdzdalības, lai gan tā nepieciešama, skaits ir samazinājies no 6,4 % līdz 1,4 %.¹⁵</p>
<p>6. Korupcijas novēršanas pasākumi</p>	<p>Būtiska</p> <p>Šīs apņemšanās mērķis ir īstenot korupcijas novēršanas un uzraudzības pasākumus veselības aprūpes sistēmā Latvijā, apmācot ierēdņus un veicinot informētību iestādēs.</p> <p>Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) un “Sabiedrība par atklātību — Delna” veica 1. starpposma mērķa izpildi, izveidojot vairākas interaktīvās tiešsaistes apmācības,¹⁶ seminārus, informatīvos vebinārus, pētījumus,¹⁷ un sabiedriskā viedokļa un uzņēmējdarbības aptaujas.¹⁸</p> <p>Saskaņā ar pašnovērtējumu KNAB 2020. gadā organizēja 41 apmācību valsts pārvaldes darbiniekiem, kuru apmeklēja 4661 cilvēks.</p> <p>Kā norāda pārvaldības plāns, kā arī KNAB pārstāvis, atbilstošie pasākumi 2. starpposma mērķa sasniegšanai ietvēra tiešsaistes konsultācijas par korupciju valsts</p>

	<p>amatpersonām, izmantojot <i>Microsoft Teams</i>, <i>Webex</i> un <i>Google Drive</i>.¹⁹ Turklāt sadarbībā ar Valsts administrācijas skolu KNAB organizēja e-kursus par korupcijas novēršanu.²⁰</p> <p>3. starpposma mērķa saistībā (tostarp 5. apņemšanās pasākumu ietvaros) PROVIDUS 2020. gada septembrī sadarbībā ar Veselības ministriju un Frīdriha Eberta fondu veica aptauju par korupciju veselības aizsardzības nozarē, īpašu uzmanību pievēršot “pateicības apliecinājumiem”. Noskaidrojās, ka pēdējo divu gadu laikā papildus oficiāliem maksājumiem 10 % latviešu ir devuši naudu veselības nozares darbiniekiem.²¹ Vēlāk PROVIDUS noorganizēja divus pasākumus —vienu apspriedes metodes ieviešanai sabiedrības līdzdalībai²² un vienu tiešsaistes apspriedes konsultāciju ar nejauši izvēlētiem dalībniekiem,²³— lai piedāvātu Veselības ministrijai rekomendācijas problēmas risināšanai.</p> <p>Attiecībā uz 4. starpposma mērķi KNAB 2020. gada 12. novembrī rīkoja sanāksmi, kurā piedalījās Finanšu ministrijas, IUB, Latvijas Pašvaldību savienības un Delnas pārstāvji, lai apspriestu problēmu, kurā tika konstatēts, ka problēmas uzraudzībai nepieciešamie mehāniski jau pastāv.²⁴ Diskusijas noslēgumā Delna un KNAB apņēmās izveidot materiālus ar norādījumiem vietējām pašvaldībām, iekļaujot tajos informāciju par šo tēmu, tomēr šis darbs vēl nav pabeigts.²⁵</p> <p>5. starpposma mērķa uzdevums bija grozīt normatīvos aktus informācijas apmaiņas uzlabošanai starp valdības iestāžu starpā vai uzsāktās vai izbeigtās krimināltiesvedības sakarā pret personām, kas strādā valsts pārvaldē. Nekas neliecina, ka šajā sakarā būtu sperti būtiski soļi. Neskatoties uz to, KNAB pārstāvis²⁶ minēja, ka šo tēmu 2021. gada 21. septembrī apsprieda Tieslietu ministrijas Kriminālprocesa likuma darba grupas sanāksmē un darbs pie tā turpināšoties (veicot grozījumus tiesību aktos).</p>
--	---

¹ Indra Mangule, *Neatkarīgais novērtēšanas mehānisms (IRM); Latvijas Rīcības plāna izvērtējums 2019–2021* (OGP, 2020. gada 6. novembris), 21, <https://www.opengovpartnership.org/documents/latvia-design-report-2019-2021/>.

² Ministru kabinets, “Tiesību aktu projekti (līdz 08.09.2021.)” (piekļuve 2021. gada 15. decembrī), <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40504528>.

³ Līga Reinfeldē, Inta Salinieka un Agnija Karlsonē-Djomkina (Tiesu administrācija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris.

⁴ Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris

⁵ Valsts pārvaldes iestāžu informācija par budžeta izpildi pieejama tiešsaistē: <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/pasvaldibu-saistibu-apmers>; dati par tiesām un tiesnešiem pieejami tiešsaistē: <https://dati.ta.gov.lv/MicroStrategy/asp/Main.aspx?src=Main.aspx.2048001&evt=2048001&documentID=BF8E206E48039A9F66E436BB511763C6¤tViewMedia=1&visMode=0&Server=10.219.1.47&Port=0&Project=TA+Dati>; un dati par izglītību pieejami tiešsaistē: <https://data.gov.lv/dati/lv/organization/izglitiba-un-zinatnes-ministrija>.

⁶ Informācija par pasākumu, kā arī tā ieraksti pieejami: <https://delna.lv/lv/2020/12/09/starptautiska-konference-cela-uz-interesu-aizstavibas-tiesisko-regulejumu-latvija/>.

⁷ Inese Tauriņa un Agnija Birule (Delna), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 3. decembris.

⁸ Inese Kušķe (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris.

-
- ⁹ Antonio Greko un Olafs Grigus, "Interesu aizstāvības tiesiskā regulējuma izstrāde Latvijā" (Delna, 2021. gada jūnijs), https://delna.lv/wp-content/uploads/2021/06/EN_Designing-Lobbying-Regulation-in-Latvia_final.pdf.
- ¹⁰ Skatīt <https://interesuaizstaviba.lv/about-lobbying-regulation/>.
- ¹¹ Alda Sebre (Sabiedrības integrācijas fonds), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 2. decembris.
- ¹² Didzis Melķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris.
- ¹³ Inese Kuške (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris; Ieva Rubļevska (Aizsardzības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; un Alda Sebre (Sabiedrības integrācijas fonds), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 2. decembris.
- ¹⁴ Inese Kuške (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris.
- ¹⁵ Pilnu sarakstu skatīt Valsts Kanceleja, "Latvijas Ceturtais nacionālais atvērtās pārvaldības plāns 2020-2021 (2020)", 23, <https://www.mk.gov.lv/lv/media/8928/download>.
- ¹⁶ Delna, "Sekmīgi noslēdzies pretkorupcijas datu hakatons" (2021. gada 15. novembris), <https://delna.lv/lv/2021/11/15/sekmiigi-nosledzies-pretkorupcijas-datu-hakatons/>; Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, "Korupcijas aisbergs" (2021. gada 1. novembris), <https://www.knab.gov.lv/en/corruption-iceberg>.
- ¹⁷ Delna un organizācija *Transparency International Norway*, "Pašvaldību atklātības indekss" (2021), <https://delna.lv/wp-content/uploads/2021/11/11/Transparency-Index-Local-Authorities-2021.pdf>.
- ¹⁸ Pilnu sarakstu skatīt Valsts Kanceleja, "Latvijas Ceturtais nacionālais atvērtās pārvaldības plāns 2020-2021 (2020)", 28- 32, <https://www.mk.gov.lv/lv/media/8928/download>.
- ¹⁹ Irina Dobelniece (Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 1. decembris; Valsts Kanceleja, "Latvijas Ceturtais nacionālais atvērtās pārvaldības plāns 2020-2021 (2020)", 30, <https://www.mk.gov.lv/lv/media/8928/download>.
- ²⁰ Kurša apraksts pieejams vietnē: VAS MPS, "E-mācību kurss "Korupcijas novēršana"" (piekļuve 2021. gada 15. decembrī), <https://mps.vas.gov.lv/edu/course/363>.
- ²¹ Iveta Kažoka un Sintija Tarasova, "Iedzīvotāji sniegs ieteikumus, kā izskaust aplokšņu maksājumus medicīnā" (Providus, 2021. gada 1. decembris), <https://providus.lv/raksti/14638/>; PROVIDUS pārstāvji, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 15. decembris.
- ²² Sintija Tarasova-Dubkeviča, "Seminārs "Pilsoņu asamblejas un deliberatīvie pasākumi: mūsdienīgas metodes iedzīvotāju iesaistē:" Deliberatīvās metodes iedzīvotāju iesaistei — kas tās ir?" (Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas Aktīvo iedzīvotāju fonds u.c., 2021. gada decembris), <https://providus.lv/wp-content/uploads/2021/12/Prezentacija-Deliberativas-metodes-iedzivotaju-iesaistei-%E2%80%94-kas-tas-ir.pdf>.
- ²³ Kažoka un Tarasova, "Iedzīvotāji sniegs ieteikumus, kā izskaust aplokšņu maksājumus medicīnā"; (2021. gada 1. decembris) <https://providus.lv/raksti/14638/>; Pasākuma ieraksts pieejams vietnē: <https://www.facebook.com/providuslv/videos/893594291527414> (piekļuve pēdējo reizi 2021. gada 15. decembrī).
- ²⁴ Irina Dobelniece (Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 1. decembris.
- ²⁵ *Id.*
- ²⁶ *Id.*

III. Daudzpusējo konsultāciju process

3.1. Daudzpusējo konsultāciju process ar rīcības plāna īstenošanu

2017. gadā OGP apstiprināja OGP līdzdalības un koprades standartus, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos un kopēju radošu darbību visos OGP cikla posmos. Šie standarti jāievēro visām OGP dalībvalstīm. To mērķis ir paaugstināt līdzdalības līmeni un kvalitāti OGP Rīcības plānu sastādīšanas, īstenošanas un pārskatīšanas procesā.

OGP "Pārvaldības statūti" arī nosaka līdzdalības un koprades prasības valstīm vai struktūrām to rīcības plānu izveidē un īstenošanā, lai tās rīkotos atbilstoši OGP procesam. Latvija **nerīkojās** pretēji OGP procesam.¹

Skatīt I pielikumu, kas piedāvā Latvijas panākumu pārskatu koprades un līdzdalības standartu ieviešanā rīcības plāna īstenošanas procesā.

3.1. tabula: sabiedrības ietekmes līmenis

IRM izmanto Starptautiskās Sabiedrības līdzdalības asociācijas (International Association for Public Participation (IAP2)) "Līdzdalības spektru", lai to attiecinātu uz OGP.² Atbilstoši OGP uzstādījumam vairumam valstu vajadzētu tiekties uz līmeni "Sadarbība".

Sabiedrības ietekmes līmenis		Rīcības plāna izstrādes gaitā	Rīcības plāna īstenošanas gaitā
Iespējošana	Valdība piešķir lēmumu pieņemšanas pilnvaras sabiedrības pārstāvjiem.		
Sadarbība	Pastāvēja savstarpējs dialogs UN sabiedrība palīdzēja.	✓	✓
Iesaistīšana	Valdība nodrošināja atgriezenisko saiti paskaidrojot, kā sabiedrības ierosinājumi tika izvērtēti un ņemti vērā.		
Konsultēšanās	Sabiedrība varēja sniegt priekšlikumus.		
Informēšana	Valdība sniedza sabiedrībai informāciju par Rīcības plānu.		
Nav konsultāciju	Nav konsultāciju		

Rīcības plāna īstenošanas gaitā daudzpusējo konsultāciju forums tikās trīs reizes, kad bija nepieciešams, lai forums kopumā apspriestu nozīmīgu tēmu (piemēram, prezentējot pagaidu ziņojumu).³ Pārējā īstenošanas perioda laikā pilsoniskā sabiedrība un valdība tikās mazākās grupās, specifiskās apņemšanās darba grupu ietvaros vai nepieciešamības gadījumā sazinājās pa e-pastu.⁴ Piemēram, sastādot aptauju par kukuļdošanu veselības aprūpes nozarē, Veselības ministrijas pārstāvji sadarbojās ar PROVIDUS.⁵

Valdības vienotais kontaktpunkts norādīja, ka daudzpusējo konsultāciju forums turpināja cits citu informēt par panākto progresu ar tiešsaistes platformas *Sharepoint* starpniecību, regulāri to atjauninot.⁶

Saziņas procesu īstenošanas perioda laikā valdība un pilsoniskā sabiedrība⁷ novērtēja pozitīvi, arī paskaidrojot, ka viņi novērtējuši ātrās un aktīvās atbildes, kuras uz visiem viņu jautājumiem, ierosinājumiem vai problēmām sniedza Valsts kanceleja.

¹ Rīcība pretēji procesam: Valsts neizpilda prasību 1) rīcības plāna attīstības procesā “iesaistīt” vai īstenošanas laikā “informēt”, vai 2) valdība neapkopo, npublicē un nedokumentē krātuvi valsts OGP vietnē saskaņā ar IRM norādījumiem.

² IAP2, “IAP2 Sabiedriskās līdzdalības spektrs” (2018),

https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf.

³ Inese Kušķe (Valsts kanceleja), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 16. novembris.

⁴ Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Meļķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Elīna Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkumu uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris;

⁵ Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris

⁶ Kušķe, intervija.

⁷ Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Meļķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Ieva Rubejska (Aizsardzības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Elīna Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkumu uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Saeimas deputāte Inese Voika (Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komitejas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrāde), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Diāna Rasuma (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Inta Salinieka, Agnija Karlsone- Djomkina un Līga Reinfeldē (Tiesu administrācija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Kristīne Kuprijanova un Agnese Rācene-Krūmiņa (Ieslietu ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris.

3.2. Latvijas panākumu pārskats rīcības plāna īstenošanas laikā

Skaidrojums:

Zaļa – atbilst standartam

Dzeltena – atrodas attīstības procesā (ir veikti pasākumi, lai atbilstību standartam, bet standarts nav sasniegts)

Sarkana – darbība nav konstatēta

Daudzpusējais konsultāciju forums	Izstrādes laikā	Īstenošanas laikā
1a. Forums izveidots: pastāv OGP Nacionālais daudzpusējais konsultāciju forums, kas izstrādā apņemšanās un apstiprina plānu. Valsts kanceleja (VK) uzrauga un veicina izstrādes procesu, kā arī koordinē darbu ar ieinteresētajām pusēm.¹	Zaļa	Zaļa
1b. Regularitāte: īstenošanas laikā daudzpusējais konsultāciju forums tikās trīs reizes.	Zaļa	Dzeltena
1c. Sadarbības mandāta izstrāde: forumu izveidoja un izstrādāja VK, tomēr, tiklīdz ieinteresētās puses iesaistījās procesā, tās brīvi varēja ietekmēt attiecīgo darba grupu darbību. Darba grupas strādāja patstāvīgi, bez VK iejaukšanās (ja vien VK nepiedalījās attiecīgās apņemšanās izstrādē).	Zaļa	NA
1d. Mandāta publicēšana: informācija par foruma pilnvarām, dalībnieku un pārvaldības struktūru pieejama <u>OGP mājaslapā</u> .	Zaļa	Zaļa
2a. Daudzpusība: forumā iekļauti gan valdības, gan nevalstisko organizāciju pārstāvji.	Zaļa	Zaļa
2b. Paritāte: kopumā forumā ir sabalansēts valdības un NVO locekļu skaits, lai gan skaitlisko foruma dalībnieku vairākumu veido valdības pārstāvji un valsts iestādes.	Zaļa	Zaļa
2c. Pārredzama atlase: sākotnējais līdzdalības piedāvājums pieejams VK mājaslapā. Netika publicēti specifiski dalībnieku atlases kritēriji, intervijās ar valdības pārstāvjiem atklājās, ka NVO tika izvēlētas taisnīgā procesā (faktiski tika izvēlēti visi NVO pārstāvji, kuri pieteicās dalībai).	Sarkana	NA
2d. Augsta līmeņa valdības pārstāvji: forumā piedalījās ierēdņi (tai skaitā departamentu vadītāji). Ministri forumā neiesaistījās un ieguldījumu nesniedza.	Zaļa	Zaļa
3a. Atvērtība: pilsoniskai sabiedrība, plašākai sabiedrībai un citām ieinteresētajām pusēm bija vairākas iespējas piedalīties rīcības plāna projekta izstrādē, turklāt pilsoniskās sabiedrības organizācija turpināja sniegt aktīvu ieguldījumu īstenošanas periodā.	Zaļa	Zaļa

3b. Attālināta līdzdalība: attālināta līdzdalība bija iespējama ar tiešsaistes sanāksmju un informācijas koplietošanas platformu starpniecību.	Zaļa	Zaļa
3c. Protokoli: VK aktīvi izplata informāciju par saviem lēmumiem, darbībām un rezultātiem plašākas valdības un pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm. ² Tomēr daudzpusējā konsultāciju foruma sanāksmju protokoli nav publiski pieejami.	Dzeltena	Dzeltena

Skaidrojums:

Zaļa – atbilst standartam

Dzeltena — atrodas attīstības procesā (ir veikti pasākumi, lai atbilstību standartam, bet standarts nav sasniegts)

Sarkana – darbība nav konstatēta

Rīcības plāna īstenošana	
4a. Procesa caurskatāmība: visa ar OGP saistītā informācija ir publicēta Valsts kancelejas (VK) mājaslapā. ³	Zaļa
4b. Komunikācijas kanāli: VK savlaicīgi izsūtīja ieinteresētajām pusēm informāciju par OGP, lai veicinātu informētu un sagatavotu dalību visos procesa posmos. Dokumentu saraksts, kas pieejams VK mājaslapā.	Zaļa
4c. Sadarbība ar pilsonisko sabiedrību: VK rīko regulāras sanāksmes ar Memoranda padomi.	Zaļa
4d. Sadarbība ar IRM: VK savā mājaslapā piedāvā saites uz IRM ziņojumiem.	Zaļa
4e. Sadarbība ar daudzpusējo konsultāciju forumu: konkrēta, oficiāli izveidota atgriezeniskās saites mehānisma, kas ļautu uzraudzīt un apspriest rīcības plāna īstenošanu, nav, tomēr intervijās tika piezīmēts, ka VK mudināja un aicināja ieinteresētās puses dalīties atklāsmēs, kriticismā un idejās.	Dzeltena
4f. Daudzpusējo konsultāciju foruma sadarbība pašnovērtējuma sastādīšanā: VK iesniedza beigu pašnovērtējumu daudzpusējo konsultāciju forumam atsauksmju saņemšanai.	Zaļa
4g. Reģistrs: VK dokumentēja, apkopoja un publicēja reģistru nacionālajā OGP vietnē saskaņā ar IRM norādēm.	Zaļa

¹ Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Melķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Ieva Rubeļska (Aizsardzības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Elīna Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkumu uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Saeimas deputāte Inese Voika (Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komitejas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrāde), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Diāna Rasuma (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Inta Salinieka, Agnija Karlsona- Djomkina un Līga Reinfeldē (Tiesu administrācija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada

26. novembris; Kristīne Kuprijanova un Agnese Rācene-Krūmiņa (ieslietu ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 29. novembris.

² Iveta Kažoka (PROVIDUS), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 18. novembris; Toms Ceļmillers (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 23. novembris; Didzis Meļķis (ManaBalss), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 24. novembris; Ieva Rubeļska (Aizsardzības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Elīna Virtmane un Baiba Ruķere-Lenkeviča, Iepirkumu uzraudzības birojs, IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Saeimas deputāte Inese Voika (Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komitejas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrāde), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 25. novembris; Kristīne Kinča (Latvijas Pašvaldību savienība), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Diāna Rasuma (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 26. novembris; Kristīne Kuprijanova un Agnese Rācene-Krūmiņa (Tieslietu ministrija), 2021. gada 29. novembris; Irina Dobelniece (Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 1. decembris; Kristīne Zonberga (Latvijas Pilsoniskā alianse), IRM pētnieka vadīta intervija, 2021. gada 1. decembris; un Inese Tauriņa un Agnija Birule (Delna), 2021. gada 3. decembris.

³ Valsts kanceleja, "Atvērtā pārvaldība" (2020. gada 10. decembris), <https://www.mk.gov.lv/lv/atverta-parvaldiba>.

IV. Metodoloģija un avoti

IRM ziņojumos izmantotos pētījumus veic valstu pētnieki. Visi IRM ziņojumi tiek pakļauti IRM darbinieku veiktam kvalitātes kontroles procesam, lai nodrošinātu visaugstāko pētniecības standartu un pārbaudes procedūru pielietojumu.

IRM Starptautisko ekspertu grupa (IEP) pārrauga katra ziņojuma kvalitātes kontroli. IEP sastāvā ietilpst eksperti, kas specializējas tādās jomās kā atklātums, līdzdalība un atbildīgums sabiedrības priekšā, kā arī sociālās zinātnes pētniecības metodes.

Pašlaik Starptautiskajā ekspertu grupā darbojas šādi locekļi:

- Cēzars Kruzs–Rubio [César Cruz-Rubio]
- Marija Frankoli [Mary Franco]
- Brendans Halorans [Brendan Halloran]
- Džefs Lovits [Jeff Lovitt]
- Huanita Olaja [Juanita Olaya]

Šis pārbaudes process, tostarp saņemto komentāru iestrādes kārtība, sīkāk aprakstīts Procedūru rokasgrāmatas 3. daļā ¹ un Latvijas Rīcības plāna izvērtējumā 2019–2021.

Par neatkarīgo novērtēšanas mehānismu

Atvērtās pārvaldības partnerības (OGP) uzdevums ir saņemt no valdībām konkrētus solījumus, lai sekmētu atklātību, pilnvarotu iedzīvotājus, apkarotu korupciju un izmantot tehnoloģijas pārvaldības nostiprināšanai. OGP Neatkarīgās novērtēšanas mehānisms (IRM) izvērtē katras valsts Rīcības plāna izstrādi un ieviešanu, lai rosinātu dialogu starp ieinteresētajām pusēm un veicinātu atbildību sabiedrības priekšā.

Indra Mangule sadarbojās ar IRM, veicot intervijas un analizējot datus rīcības plāna izvērtēšanai. Indra Mangule ir neatkarīga politikas pētniece, kas strādā ar pilsoniskās līdzdalības, demokrātiskās pārvaldības, integrācijas, migrācijas un politikas attīstības jautājumiem Latvijā.

¹ IRM Procedūru rokasgrāmatā, 3. sējums: <https://www.opengovpartnership.org/documents/irm-procedures-manual>

I pielikums. IRM rādītāji

IRM pētniecībā izmantotos indikatorus un metodes var aplūkot IRM Procedūru rokasgrāmatā.¹ Galveno IRM novērtēto rādītāju kopsavilkums sniegts tālāk:

- **pārbaudāmība:**
 - apņemšanās nav pietiekami konkrēta, lai to varētu pārbaudīt: Vai apņemšanās uzrakstīta tā, ka izvirzītie mērķi un ieteiktās darbības ir pārāk neskaidras un nekonkrētas, lai tās varētu izpildīt un objektīvi pārbaudīt izvērtēšanas procesā?
 - apņemšanās ir pietiekami konkrēta, lai to varētu pārbaudīt: Vai apņemšanās uzrakstīta tā, ka izvirzītie mērķi un ieteiktās darbības ir gana skaidras un konkrētas, lai tās varētu izpildīt un objektīvi pārbaudīt izvērtēšanas procesā?
- **būtiskums:** šis mainīgais rādītājs tiek izmantots, lai vērtētu apņemšanās būtiskumu no OGP vērtību viedokļa. Uzmanīgi lasot rīcības plāna tekstu, tiek izvērtēti konkrēti jautājumi, lai noteiktu apņemšanās būtiskumu:
 - Piekļuve informācijai: vai valdība sniegs vairāk informācijas, vai uzlabos sabiedrībai sniegtās informācijas kvalitāti?
 - Sabiedrības līdzdalība: vai valdība radīs vai uzlabos iespējas sabiedrībai sniegt informāciju vai ietekmēt lēmumus un politiku?
 - Atbildība sabiedrības priekšā: vai valdība radīs vai uzlabos iespējas sabiedrībai likt ierēdņiem atbildēt par savām darbībām?
- **potenciālā ietekme:** šis mainīgais rādītājs tiek izmantots, lai vērtētu apņemšanās potenciālo ietekmi, ja tā tiks realizēta tā, kā tā formulēta. IRM pētniece izskata rīcības plāna tekstu, lai veiktu turpmāko:
 - noskaidrotu sociālo, ekonomisko, politisko vai vides problēmu;
 - konstatētu 'status quo' jeb pastāvošo situāciju Rīcības plāna īstenošanas sākumā; un
 - novērtētu pakāpi, līdz kurai apņemšanās, ja tā tiks realizēta, ietekmētu darba rezultātus un atrisinātu problēmu.
- **izpilde:** šis mainīgais rādītājs tiek izmantots, lai vērtētu apņemšanās īstenošanu un sekmes. Šis mainīgais rādītājs tiek izvērtēts rīcības plāna cikla beigās IRM galaziņojumā;
- **vai tādējādi sekmēta atvērta pārvaldība?** Šis mainīgais rādītājs tiek izmantots, lai mēģinātu pacelties virs pasākumu un darba rezultātiem un noskaidrotu, kā valdības darba prakse jomās, kas attiecas uz OGP vērtībām, ir izmainījusies apņemšanās īstenošanas rezultātā. Šis mainīgais rādītājs tiek izvērtēts rīcības plāna cikla beigās IRM galaziņojumā.

Vai apņemšanās ir uz rezultātiem orientētas?

Zvaigznīti potenciāli var saņemt tāda apņemšanās, kurai piemīt lielāka uzdrīkstēšanās un lielāka iespēja tikt realizētai. Labs apņemšanās rīcības plāns ir tāds, kurā skaidri aprakstīts:

1. **Problēma:** kāda ir ekonomiskā, sociālā, politiskā vai vides problēma? Tā vietā, lai aprakstītu administratīvu problēmu vai instrumentu (piemēram, "Labklājībai paredzēto līdzekļu nepareiza piešķiršana" ir precīzāks formulējums nekā "tīmekļa vietnes trūkums").
2. **'Status quo' jeb pastāvošā situācija:** kāds ir politikas problēmas 'status quo' rīcības plāna darbības sākumā (piemēram, "26 procenti sūdzību par tiesnešu korupciju pašlaik netiek izskatīti")?
3. **Izmaiņas:** tā vietā, lai norādītu starprezultātus, parādīt, kādas rīcības izmaiņas nepieciešams panākt, īstenojot apņemšanos (piemēram, "Dubultot

atbilžu skaitu uz informācijas pieprasījumiem” ir spēcīgāk izteikts mērķis nekā “publicēt sniegto atbilžu protokolu”).

“Zvaigžņotās apņemšanās”

Atsevišķi pasākumi — ar zvaigznīti atzīmētās apņemšanās (★) – pelnījuši detalizētāku skaidrojumu, jo ir īpaši interesanti lasītājiem, kā arī veicina sacensību OGP dalībvalstu/struktūru starpā, tiecoties sasniegt augstākos rezultātus. Lai saņemtu zvaigznīti, nepieciešams, lai apņemšanās atbilstu vairākiem kritērijiem:

- apņemšanās formulējumam jābūt **pārbaudāmam, atbilstošam** OGP vērtībām un tai jāpiemīt potenciālai **transformējošai** ietekmei. Saskaņā ar novērtējumu rīcības plāna izvērtējumā;
- IRM galaziņojumā apņemšanās īstenošana jānovērtē kā **būtiska** vai **pabeigta**.

Šis mainīgais rādītājs tiek izvērtēts rīcības plāna cikla beigās IRM galaziņojumā.

¹ “IRM Procedūru rokasgrāmata,” OGP, <https://www.opengovpartnership.org/documents/irm-procedures-manual/>